

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
СУМСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

06 травня 2020 року

м. Суми

№ 68-02/690

Сумська міська рада

Виконавчий комітет Сумської
міської ради

40000, м. Суми,
площа Незалежності, 2

**Щодо необхідності обладнання
багатоповерхових будинків
загальнобудинковими лічильниками,
які мають функцію вимірювання
температури гарячої води, як заходів,
спрямованих на недопущення порушень
законодавства про захист економічної
конкуренції**

Органами Антимонопольного комітету України (далі - АМКУ) здійснюється систематичний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на регіональних ринках у сфері теплопостачання, виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції з подальшим розслідуванням та прийняттям відповідних рішень, рекомендацій.

Сумським обласним територіальним відділенням АМКУ неодноразово вживалися заходи щодо виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції виробниками/виконавцями послуг централізованого постачання гарячої води. Слід зазначити, що температура гарячої води у точці розбору (в квартирі споживача) не може бути вищою за температуру гарячої води на виході з ЦТП, тобто фактична температура гарячої води в точці розбору дорівнює або є нижчою (за рахунок втрат тепла) за температуру на виході з ЦТП.

Доказова база у відповідних справах ґрунтувалася на зафіксованій щоденній температурі гарячої води, що виходила з ЦТП до багатоповерхівок і яка складала нижче 50 градусів по С, втім теплопостачальні підприємства за неякісну послугу нараховували плату у повному обсязі, внаслідок чого відбувалось масове ущемлення прав споживачів.

Актуальність зазначених проблем зберігається протягом останніх 10 років.
Зокрема, територіальним відділенням було прийнято:

- рішення від **28.07.2008 № 36** щодо порушення ТОВ «Сумитеплоенерго» (орендар Сумської ТЕЦ) законодавства про захист економічної конкуренції, одним із пунктів якого відповідача було зобов'язано провести перерахунок усім споживачам, що проживали в багатоквартирних будинках, приєднаних до центральних теплових пунктів, на виході з яких температура гарячої води не відповідала нормативній, тобто становила менше 50 градусів за С (примусове виконання зазначеного зобов'язання було предметом судового спору, за результатами якого прийнято постанову ВГСУ від **19.01.2010 у справі № 3/161-09**);

- рішення від **23.12.2015 № 48** щодо порушення ТОВ «Сумитеплоенерго» (орендар Сумської ТЕЦ) законодавства про захист економічної конкуренції, одним із пунктів якого відповідача було зобов'язано усунути наслідки порушення, шляхом проведення перерахунків розміру плати за послуги з централізованого постачання гарячої води споживачам;

- рішення від **27.10.2016 № 29** щодо порушення ПАТ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання» законодавства про захист економічної конкуренції, одним із пунктів якого відповідача було зобов'язано провести перерахунок усім споживачам, що проживали в багатоквартирних будинках, приєднаних до центральних теплових пунктів, на виході з яких температура гарячої води не відповідала нормативній, тобто становила менше 50 градусів за С (законність цього рішення та примусове виконання встановленого зобов'язання були предметами судових спорів, за результатами яких прийнято **постанови Верховного Суду від 26.06.2018 у справі № 920/30/17 та від 26.09.2019 у справі 920/844/18**).

З цього приводу варто зазначити, що систематичне виявлення однотипних порушень на регіональних ринках централізованого постачання гарячої води протягом тривалого періоду часу свідчить про необхідність розробки запобіжників, що стануть на заваді вчинення відповідних порушень, та задля захисту широких верств населення шляхом вжиття відповідними органами місцевого самоврядування дієвих заходів.

Роль органів місцевого самоврядування щодо можливостей впливу на рівень контролю за захистом споживачів послуг централізованого опалення та гарячого водопостачання визначається статтею 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідно до якої органи місцевого самоврядування **здійснюють контроль за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів, а також управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, забезпечення їх належного утримання та ефективної експлуатації, необхідного рівня та якості послуг населенню.**

Крім того, частиною 8 статті 3 Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» визначено, що органи місцевого самоврядування згідно із затвердженими відповідно до законодавства програмами можуть приймати рішення про виділення коштів з місцевого бюджету на оснащення вузлами комерційного обліку будівель, які на день набрання чинності цим Законом були приєднані до зовнішніх інженерних мереж, а також на забезпечення охорони вузлів комерційного обліку. На такі вузли обліку після їх встановлення поширюється дія законодавства про спільне майно багатоквартирного будинку. Внесок за облаштування вузла комерційного обліку, встановленого відповідно до цієї частини, споживачами не сплачується.

Наприкінці 2015 року територіальним відділенням були надані рекомендації ТОВ «Сумитеплоенерго» щодо припинення дій, які містили ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, в частині створення перешкод на встановлення споживачами побутових лічильників гарячої води із функцією вимірювання температури

(багатотарифний лічильник гарячої води типу ЛВ-4Т). ТОВ «Сумитеплоенерго» зазначені рекомендації виконано. ПАТ «СМНВО» такі дії не вчинялися.

Отже, у період з 2016 року по поточний період 2020 року до територіального відділення не надходили звернення споживачів щодо перешкод у встановленні багатотарифних лічильників гарячої води. За цей час у м. Суми було встановлено понад 300 таких лічильників. Географія встановлення багатотарифних лічильників гарячої води досить різноманітна, вони знаходяться в різних багатоповерхівках, які приєднані до різних центральних теплових пунктів (ЦТП).

Це спонукало Сумське обласне територіальне відділення АМКУ провести дослідження щодо показників, обчислених побутовими лічильниками з функцією вимірювання температури гарячої води протягом календарного року.

Крім того, актуальність дослідження зазначеного питання також викликана високою ціною послуги централізованого постачання гарячої води.

Зокрема, в місті Суми діють тарифи на послугу централізованого гарячого водопостачання (далі - ГВП) для двох виробників/виконавців такої послуги:

по ТОВ «Сумитеплоенерго» - 91,37 грн/м³ з ПДВ з рушникосушильником та 84,42 грн/м³ з ПДВ без рушникосушильників, по ПАТ «СНВО» - 96,69 грн./м³ (з ПДВ) з рушникосушильниками та 93,21 грн./м³ (з ПДВ) без рушникосушильників; тариф на холодну воду в м. Суми складає - 9,792 грн. за 1 м³ з ПДВ.

Тобто, гаряча вода у 9-10 разів є дорожчою від холодної.

Багатотарифний лічильник гарячої води типу ЛВ-4Т, крім самого обсягу, обраховує гарячу воду в 4 температурних діапазонах:

від 50 °С і вище – повна плата згідно тарифу ГВП,

від 45°С до 50 °С – на 10 % менше тарифу ГВП;

від 40°С до 45 °С – на 30 % менше тарифу ГВП,

від 40 °С і нижче – оплата по тарифу як за холодну воду.

Отже, ТОВ «Сумитеплоенерго» надало дані по 228 абонентам. Всього такими лічильниками пораховано умовно гарячої води - 7 710 м.куб, з них як гарячої води, що відповідає нормативним параметрам, пораховано 3 682 м.куб на 295 857 грн., а 4 228 м.куб. - як холодної на 31 352 грн. **Тобто, частка якісних послуг ГВП (температурою 50 або більше градусів С) у 2018 році склала 46,55%.**

По ПАТ «СНВО» (Котельня північного промвузла) ситуація виглядає наступним чином. Підприємство надало дані по 57 абонентам. Всього такими лічильниками пораховано умовно гарячої води – 2 693 м.куб, з них як гарячої води, що відповідає нормативним параметрам, було пораховано 935 м.куб. на 62 797 грн., а 1 758 м.куб. - як холодної на 9 107 грн. **Тобто, частка якісних послуг ГВП (температурою 50 або більше градусів С) у 2018 році склала 34,71%.**

Всього у 2018 році ТОВ «Сумитеплоенерго» надано послуг – 1 417 231 м. куб. гарячої води на суму 113 582 070 грн., ПАТ «СНВО» - 583 979 м. куб. гарячої води на суму 41 079 284 грн.

У разі екстраполяції вищезазначених часток якісних і неякісних послуг на загальний обсяг наданих у м. Суми послуг централізованого постачання гарячої води споживачами може надмірно сплачуватися за календарний рік по зоні обслуговування ТОВ «Сумитеплоенерго» - **60 млн. грн.**, а по зоні обслуговування ПАТ «СМНВО» - **26 млн. грн.** **Тобто, щорічно такі перевитрати споживачів, які проживають в м. Суми, можуть сягати близько 86 млн. грн.**

Вирішення зазначеної проблеми знаходиться в площині якісної реалізації норм Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання».

Зазначений закон зобов'язує обладнати всі багатоповерхівки загальнобудинковими лічильниками гарячої води. За Законом, встановлення вузлів комерційного обліку зобов'язаний здійснити оператор зовнішніх інженерних мереж у строк протягом 2-х років з дня набрання чинності Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання», тобто до 02.08.2019.

Міським головою м. Суми прийнято розпорядження від 14.12.2017 № 437-Р «Про створення робочої групи з питань встановлення комерційних загальнобудинкових лічильників тепло- та водопостачання та вивчення проблемних питань нового закону України «Про житлово-комунальні послуги». Разом з тим, за інформацією, що публікується в засобах масової інформації, робочою групою розглядається питання встановлення загальнобудинкових лічильників гарячої води, які не мають функції виміру температури.

Слід зазначити, що тягар оплати за встановлення таких лічильників законом покладається на споживачів або на місцевий бюджет, що також є коштами платників податків, тобто у той чи інший спосіб оплачується споживачами (громадою м. Суми). Вартість встановлення одного такого лічильника, за розрахунками виробників/виконавців послуг ГВП у м. Суми, становить 50 000 – 100 000 грн. Більш детально за посиланням <https://smr.gov.ua/uk/novini/miske-gospodarstvo/11695-sumchan-zaklikayut-vstanovlyuvati-zagalnobudinkovi-lichilniki-teplovoji-energiji-ta-vodopostachannya.html>

Відповідно до Методики розподілу між споживачами обсягів спожитих у будівлі комунальних послуг, затвердженої наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 22.11.2018 № 315, для будинків, де усі приміщення оснащені лічильниками гарячої води, обсяг небалансу розподіляється між усіма споживачами пропорційно до обсягу споживання.

Системна помилка полягає у тому, що споживачам кожного наступного року вона коштуватиме десятки мільйонів гривень. Так, загальнобудинкові лічильники, які планується встановлювати, не мають функції виміру температури гарячої води, а відтак, крім обсягу води, обрахованого квартирними (розподільними) лічильниками (як правило, також без функції вимірювання температури), споживачам необхідно буде сплачувати за втрати умовно гарячої води в будинку за тарифом близько 90 грн. за м. куб.

Окрім вищезазначених щорічних втрат, споживачі змушені будуть оплатити встановлення загальнобудинкових лічильників без функції виміру температури. До прикладу, в м. Суми 2046 багатоквартирних будинків, з них 601 має централізоване гаряче водопостачання, тобто споживачі лише одного обласного центру рівня м. Суми мають витратити від 30 до 60 млн. грн. на встановлення лічильників, які рахують лише кубометри умовно гарячої води.

Попередній аналіз Державного реєстру засобів вимірювальної техніки показав, що на ринку України присутні прилади, які можуть встановлюватися на багатоквартирні будинки та мають функцію виміру температури. Крім того, відповідно до пункту 4 розділу IV Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» вузли обліку та їх складові частини, включаючи засоби вимірювальної техніки, що використовуються для цілей комерційного, у тому числі розподільного, обліку комунальних послуг, а також прилади - розподільувачі теплової енергії, сертифіковані компетентним органом держави - члена Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, Швейцарської Конфедерації, Японії, Австралії, Канади для застосування на території такої держави, не потребують обов'язкової сертифікації та оцінки відповідності в Україні.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти Антимонопольному комітету України у

здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму та контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Враховуючи зазначене, з метою усунення причин виникнення порушень законодавства про захист економічної конкуренції і умов, що їм сприяють, керуючись статтями 12, 12-1, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та пунктами 3, 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 № 291/5482 (зі змінами), адміністративна колегія Сумського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає Сумській міській раді, виконавчому комітету Сумської міської ради такі обов'язкові до розгляду

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Вжити заходи, спрямовані на недопущення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, щодо необхідності обладнання багатопверхових будинків м. Суми загальнобудинковими лічильниками, які мають функцію вимірювання температури гарячої води.

Про результати розгляду цих рекомендацій необхідно повідомити Сумське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету у десятиденний термін з дня їх отримання.

Голова колегії

Є.М. Касьян

Члени колегії

В.М. Коваленко

С.В. Гусак